

Sotsiaalministri käskkirjaga „Abivahendite kasutamise võimaldamine“ kinnitatavate toetuse andmise tingimuste seletuskiri

I Sissejuhatus

Toetuse andmise tingimused (edaspidi TAT) on välja töötanud Sotsiaalministeerium koostöös Sotsiaalkindlustusametiga (edaspidi SKA).

Euroopa Sotsiaalfondi (edaspidi ESF) vahendite kasutamisel perioodil 2014–2020 Eestis on aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artiklis 14 nimetatud partnerlusleppe alusel koostatud ning Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud ja Euroopa Komisjoni kinnitatud ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 (edaspidi *rakenduskava*). Rakenduskava viiakse ellu perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi STS) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel.

Käesoleva käskkirjaga kehtestatakse meetme 3.1 „Töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine“ raames TAT „Abivahendite kasutamise võimaldamine“. TAT ettevalmistamisel on arvesse võetud Euroopa Komisjoni aastatel 2013 ja 2014 antud riigipõhiseid soovitusi, kus on välja toodud vajadus teha täiendavaid jõupingutusi suureneva tööjõupuudusega tegelemiseks. Komisjon soovib suunata aktiveerimiseks tehtavad jõupingutused tööturust kõige rohkem eemaldunud inimestele.

TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, toetatavate tegevuste sihtrühma, näitajaid, mõju läbivatele teemadele, rakendamise tingimusi ning riskide hindamist.

TAT toetuse saajaks on SKA.

TAT on koostanud Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Jüri Lössenko (tel 626 9186, juri.lossenko@sm.ee) ja hoolekande osakonna nõunik Regina Sergejeva (tel 626 9219, regina.sergejeva@sm.ee). Juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Lily Mals (tel 626 9333, lily.mals@sm.ee).

TAT vajalikkuse põhjendus

TAT vajalikkuse põhjendus on esitatud TAT punktis 1.2.3.

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja IV osas.

II TAT sisu

TAT kinnitatakse sotsiaalministri käskkirjaga STS § 16 lõike 1 alusel.

TAT sisaldab kaheksat peatükki:

1. peatükk „TAT kirjeldus“;
2. peatükk „Tegevuste kirjeldused tulemuste saavutamiseks“;
3. peatükk „Näitajad“;
4. peatükk „TAT mõju läbivatele teemadele“;
5. peatükk „Seos prioriteetse suuna teiste meetmete, TAT-de ja avatud taotlusvoorudega“;
6. peatükk „Seos valdkondlike arengukavadega“;
7. peatükk „TAT rakendamine“;
8. peatükk „Riskide hindamine“.

TAT sisule eelnevad mõisted. Vajaduse korral taasesitatakse õigusaktide termineid, mida konkreetsetes TAT-s kasutatakse. Kui terminit kasutatakse õigusaktides seni sätestatust erinevas tähenduses või kui termin ei ole varem õigusaktides sätestatud, siis määratletakse termini sisu.

1. peatükk „TAT kirjeldus“

TAT kirjeldus koosneb kahest osast. Esimeses osas sätestatakse prioriteetse suuna ja meetme nimetus, nende eesmärgid ja meetme tulemus. Punkti 1.1.2 on lisatud rakenduskava tulemusindikaatorid. TAT panustab prioriteetse suuna „Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine“ meetme 3.1 „Töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine“ tegevusse 3.1.1 „Töövõime toetamise reformi sihtrühmale tööturuteenuste ja neid toetavate teenuste arendamine, juurutamine ja osutamine, et säilitada töökohta või leida uut tööd“.

Teine osa kirjeldab konkreetse TAT eesmärki, tulemust, sihtrühma ja eelarvet ning olukorra kirjeldust, millest tingitult TAT tegevusi ellu viiakse. Kogu TAT eelarve on näidatud 1. peatüki punktis 1.2.4. Aastate kaupa on eelarve näidatud vormi B finantsplaanis.

TAT peamine eesmärk on tööealiste erivajadustega ning vähenenud töövõimega inimeste tööturul osalemise võimaluste suurendamine.

2. peatükk „Tegevuste kirjeldus tulemuste saavutamiseks“

Selles peatükis kirjeldatakse tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks. Iga tegevuse juures näidatakse sihtrühm, tegevuse üldajaraam ja elluviija.

Käesoleva TAT tegevusi viib ellu SKA.

3. peatükk „Näitajad“

TAT näitajad aitavad mõõta TAT eesmärkide saavutamist nii kvalitatiivselt, kvantitatiivselt kui ka ajaliselt. Välja tuuakse rakenduskava väljundinäitajad, TAT-spetsiifilised väljundinäitajad tegevuste järgi, nende baastasemed (kui on määratud), sihttasemed aastaks 2023 ning selgitus, kuidas TAT näitajad panustavad rakenduskava näitajatesse.

4. peatükk „TAT mõju läbivatele teemadele“

Selles peatükis määratakse koos selgitusega, millist mõju omavad TAT tegevused rakenduskavas nimetatud läbivatele teemadele. Hinnatud on TAT mõju järgmistele teemadele:

- regionaalareng
- keskkonnahoid ja kliima
- infoühiskond
- riigivalitsemine
- võrdsed võimalused, sh:
 - sooline võrdsus;
 - võrdne kohtlemine.

Nendest mõjutab TAT järgmisi: regionaalareng, infoühiskond, riigivalitsemine ja võrdsed võimalused.

5. peatükk „Seos prioriteetse suuna teiste meetmete, TAT-de ja avatud taotlusvoorudega“

Peatüki eesmärk on kirjeldada, kuidas on TAT seotud teiste sama meetme raames elluviidavate TAT-dega ja avatud taotlusvooruga, milline on nende vastastikune mõju ja mill määral on nad omavahel seotud.

6. peatükk „Seos valdkondlike arengukavadega“

Kirjeldatakse TAT seotust arengukavadega, tuues välja peatükid või punktid, mis on aluseks TAT tegevustele või millesse tegevused panustavad.

7. peatükk „TAT rakendamine“

Peatükk koosneb üheksast alapeatükist:

7.1 „Toetuse saaja kohustused“;

7.2 „Kulude abikõlblikkus“;

7.3 „Toetuse maksmine“;

7.4 „TAT muutmine“;

7.5 „Toetuse kasutamise seotud teabe ja seirearuannete esitamine“;

7.6 „Finantskorrektsioonid“;

7.7 „Partneri kohustused“;

7.8 „Vaiete menetleja“;

7.9 „Riigiabi“.

7.1. Toetuse saaja kohustused

Lisaks TAT-s sätestatud kohalduvad toetuse saajale kõik STS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused. Muu hulgas tuleb olulist tähelepanu pöörata riigihangete seaduse järgimisele.

Vastavalt STS § 24 lõikele 7 peab toetuse saaja korraldama osalejate andmekorje. Andmekorje nõuded on täpsustatud Euroopa Komisjoni juhendites (2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise ESFi juhendmaterjal¹ ning 2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise ESFi juhise lisa D² – andmete kogumise ja valideerimise praktiline juhise) ning täpsem töökorraldus korraldusasutuse (edaspidi KA) juhendis „Euroopa Sotsiaalfondi tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2014–2020 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“. Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje tegemiseks (isikukood) ning mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt KA juhendile. Osalejate andmeid kogutakse lisa 2 vormi C alusel, mis tuleb esitada rakendusüksusele (edaspidi RÜ) kvartali lõpu seisuga kvartalile järgneva teise nädala lõpuks. ESFi andmekorje juhendiga saab tutvuda aadressil <https://www.innove.ee/eurotoetused/abiks-toetuse-saajale/som/>.

RA-le esitatakse TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) eelarve kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks. RA nõudmisel on TAT elluviija kohustatud esitama TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa. Vastav nõue on vajalik sisendina riigieelarve ja tööplaani planeerimise protsessis.

Toetuse saaja on kohustatud RA-le esitama iga kuu eelarve täitmise aruande. RA on aruandekohustuslik tema vastutusallas olevate meetmete või meetme tegevuste elluviimises

¹ Kättesaadav aadressil: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7884&langId=en>

² Kättesaadav aadressil :

<http://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/ged/Annex%20D%20%E2%80%93%20Practical%20guidance%20on%20data%20collection%20and%20validation.pdf>

ning sellest eraldatud toetuse kasutamises, mistõttu on vajalik tihedamini kui kaks korda aastas (seirearuannete esitamise tähtajad) seirata vahendite kasutamist ning vajaduse korral sekkuda (ala- või ülekasutamine) TAT elluviimisse.

Peale TAT kinnitamist tuleb RÜ-le esitada väljamaksete prognoos 15 tööpäeva jooksul. Igal aastal tuleb väljamaksete prognoos järgmise eelarveaasta kohta esitada 10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale lisa 1 vormi B kinnitamist. Kui väljamaksetaotlused erinevad esitatud prognoosist 25%, tuleb toetuse saajal esitada uus väljamaksete prognoos järelejäänud eelarveaasta kohta. Prognoosi esitamise nõue on tingitud rahandusministri 2. jaanuari 2006. a määruse nr 1 „Riigieelarve kassalise teenindamise eeskiri” §-st 8, mille alusel peab RÜ omakorda esitama Rahandusministeeriumile prognoosi väljamaksmisele minevate summade kohta.

Kui ESFist rahastatud tegevuste tulemusel teenitakse TAT abikõlblikkuse perioodil tulu, kohaldatakse puhastulu arvestamiseks ühissätete määruse artikli 65 lõiget 8, mille kohaselt tuleb TAT abikõlblikke kulusid korrigeerida TAT abikõlblikkuse perioodi jooksul teenitud puhastulu võrra hiljemalt TAT lõppmakse esitamisel. TAT abikõlblikke kulusid vähendatakse teenitud puhastulu summa osa võrra, mis vastab abikõlblike kulude proportsioonile TAT kogukuludest.

Puhastulu on ühissätete määruse artikli 61 lõike 1 tähenduses TAT arvestusperioodil tarbijalt TAT vara abil osutatud teenuse või loodud toote müügi eest saadud rahaline laekumine, sh TAT vara müümise või kasutamise eest saadud rahaline laekumine, millest on lahutatud tegevus- ja lühiajalise TAT vara asenduskulud. Puhastulule liidetakse TAT tulemusena saadav kokkuhoid tegevuskuludes, v.a juhul, kui kokkuhoiu võrra vähenevad TAT muud sissetulekud (riigi- või erasektori toetus).

Dokumentide säilitamisel tuleb lähtuda STS §-st 35, kus reguleeritakse dokumentide säilitamise kohustust kooskõlas ühissätete määruse artikli 140 lõikes 1 nimetatud võimalustega. Kui dokumentide säilitamistähtaeg lõpeb, kuuluvad kogutud või ülesannete täitmisel tekkinud andmed, sealhulgas isikuandmed, ja dokumendid hävitamisele, välja arvatud juhul, kui need tuleb üle anda Rahvusarhiivile.

STS § 35 lõikes 2 sätestatud kord on sõnastatud toetuse saaja vaates. Kuna toetuse saaja jaoks loetakse kulu abikõlblikuks seaduse kohaselt vaid siis, kui RÜ on maksetaotluses nimetatud kulu abikõlblikuks lugenud ja toetuse välja maksnud (sh tasaarveldanud), hakkab säilitamisaja arvamine just RÜ poolt kulu või terve TAT kulude abikõlblikuks lugemisest.

TAT kõikide abikõlblike kulude dokumentide säilitamise nelja-aastane tähtaeg algab viimase kulu 30. juuni seisuga abikõlblikuks lugemise aasta 31. detsembrist. Seega, kui TAT viimane kulu loeti abikõlblikuks näiteks 4. oktoobril, algab säilitamistähtaeg järgmise aasta 31. detsembrist. TAT elluvija jaoks muutub tähtaeg lühemaks võrreldes STS-is 2007–2013 sätestatud ühtse tähtajaga, milleks on 31.12.2025.

STS § 35 lõike 4 kohaselt katkeb dokumentide säilitamistähtaeg vastavalt ühissätete määrusele vaide- ja kohtumenetluse ajaks või kui nii on nõudnud Euroopa Komisjon. Katkeda saab tähtaeg 30. juuni seisuga RÜ poolt abikõlblikuks loetud kulu või lõpetatud TAT korral, kui kontrolli või auditi tulemusel on alanud vaide- või kohtumenetlus.

7.2. Kulude abikõlblikkus

Kulu on abikõlblik, kui see on põhjendatud, tekib ja makstakse TAT abikõlblikkuse perioodil ning on kooskõlas Euroopa Liidu ja riigisisese õigusega.

Abikõlblike kulude määratlemisel tuleb lähtuda Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määrusest nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi *ühendmäärus*).

TAT-s nimetatakse vajaduse korral mitteabikõlblikud kulud, mida ühendmääruses ei ole nimetatud, ning täpsustatakse abikõlblike kulusid. Käesolevas TAT-s on täpsustatud kaudsete kulude maksmist, TAT juhtimisega seotud koolitus- ja lähetuskulusid ning abivahenditeenuse osutamist.

TAT kulud jagunevad otsesteks ja kaudseteks kuludeks. Kaudseteks kuludeks loetakse TAT üldkulud ja administreerimisega seotud personalikulud.

Üldkuludeks loetakse (ühendmäärus § 9 lg 5):

- 1) kulud bürootarvetele;
- 2) sidekulud, sealhulgas interneti-, telefoni- ja postikulu;
- 3) infotehnoloogia kulud, sealhulgas kontoritehnika rentimine või liisimine ning serverite, võrkude ja kontoritehnika hooldamine ja remontimine;
- 4) kütte, vee, elektri ja ruumide koristamisega seotud kulud;
- 5) ruumide rentimine;
- 6) valveteenus;
- 7) maamaks;
- 8) projektiga seotud pangakonto avamise ja haldamise kulud ning makse ülekandetasu juhul, kui projekti jaoks on eraldi pangakonto;
- 9) riigisisese lähetusega seotud kulu tehnilise abina toetuse andmisel.

Administreerimisega seotud personalikulud on (ühendmäärus § 9 lg 6):

- 1) raamatupidamine;
- 2) sekretäri- ja personalitöö;
- 3) hankespetsialisti tegevus;
- 4) haldustöötaja tegevus;
- 5) infotehnoloogi tegevus;
- 6) muu abistav töö.

Vastavalt ühendmääruse § 4 punktile 7 on üldkulud abikõlblikud ainult lihtsustatud hüvitamisviiside alusel. TAT-s on lubatud kasutada ühtse määra alusel kaudsete kulude hüvitamist. Ühtse määra rakendamisel ei tõenda TAT elluviija ei kaudseid kulusid, st kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmeetodikaid. Samuti ei kontrollita kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega TAT auditi käigus. Sellest tulenevalt ei pea osalise töötajaga struktuurivahendeid rakendav TAT elluviija pidama töötajatebeid TAT administreeriva personali üle. Samuti ei pea TAT elluviija raamatupidamisarvestuses eristama ühtse määra alusel hüvitatud kaudsete kulude aluseks olevate kuludokumentide abikõlblikke summasid.

Kaudsed kulud moodustavad 15% TAT otsestest personalikuludest. Kaudseid kulusid saab erinevalt muudest TAT kuludest hüvitada alates käskkirja kinnitamisest.

TAT alusel on abikõlblikud välislähetused ja -koolitused ainult Euroopa Liidu liikmesriikides.

7.3. Toetuse maksmine

Toetuse maksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 28–30 ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele, sh kooskõlas ühendmääruse §-dega 11–20 ja TAT-ga.

Maksetaotlusi võib esitada kõige harvem üks kord kvartalis, kuid kõige sagedamini üks kord kuus.

Toetuse väljamaksed tehakse proportsionaalselt riikliku kaasfinantseeringuga. Praktikas tähendab see seda, et maksmisele kuuluv toetuse summa arvutatakse vastavalt sätestatud toetuse protsendile maksetaotlusega esitatud abikõlblikest kuludest. Toetuse summa leidmine muu proportsiooni alusel ei ole lubatud. Toetuse ja riikliku kaasfinantseeringu proportsioon on kinnitatud TAT punktis 1.2.4.

Punktis 7.3.9 on loetletud olukorrad, millal RÜ-l on õigus maksetaotluse menetlemine osaliselt või täielikult peatada. Perioodil 2014–2020 on lisandunud KA õigus toetuse väljamaksmine keelata. KA võib vastavalt asjaoludele kas kohustada RÜ-d toetuse maksmine peatada või keelata RÜ-l makset teha. KA esitab RÜ-le motiveeritud otsuse. RÜ teatab toetuse saajale ja palub toetuse saajal korrigeerida maksetaotlust või esitada täiendavaid tõendeid või selgitusi. Puuduse likvideerimise järel jätkatakse maksetaotluse menetlusega. Kui toetuse saaja puudusi ei likvideeri, teeb RÜ finantskorrektsiooni. Kui puudus tuleneb RÜ toimingust, likvideerib puudused RÜ. Toetuse saaja või RÜ selgituse, esitatud informatsiooni või täiendavate tegevuste põhjal võib KA peatamise tühistada ning maksetaotluse menetlemisega jätkatakse.

KA-l on õigus vajaduse korral kontrollida kulude abikõlblikkust ja abikõlblike kulude aluseks olevaid dokumente, sest RÜ täidab ühissätete määruse artikli 125 lõike 5 punktis a nimetatud kulude abikõlblikkuse kontrolli vahendusametina. Seega peab KA olema veendunud, et KA enda poolt mittetäidetavat ülesannet täidetakse korrektset.

KA võib kohustada RÜ-d maksetaotluse menetlemise peatama ka siis, kui sertifitseerimisamet ei nõustu RÜ poolt abikõlblikuks loetud kulu lisamisega ühissätete määruse artikli 126 punktides a ja b nimetatud Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusesse ja aruandesse või kui Euroopa Komisjon peatab maksed Eestile. Tegemist on erandkorras rakendatava võimalusega, mille võib tingida eelnimetatud põhjustel toetuse Euroopa Komisjonilt mittelaekumine. Euroopa Komisjonilt toetuse mittelaekumine ei tähenda automaatselt riigisisest toetuse maksete peatamist, kuid KA võib sellise otsuse teha, kui:

- 1) kulude abikõlblikkust kontrolliva asutuse (nt RÜ) tööprotsesside puudused on niivõrd olulised, et RÜ poolt toetuse saajatele maksete jätkamine võib tähendada olulise finantskahju tekkimist;
- 2) riigieelarveliste vahendite piiratuse tõttu ei ole võimalik riigieelarveliste vahendite arvelt maksetega jätkata.

Kui TAT-s osaleb partner, esitab partneri kulude kohta kuludokumendid RÜ-le TAT elluviija, kes vastutab dokumentide õigsuse ja kulude abikõlblikkuse eest, samuti toetuse edasikandmise eest partneri kontole.

7.4. TAT muutmine

TAT-d on lubatud muuta kõige rohkem üks kord kuue kuu jooksul objektiivsete asjaolude ilmnemisel, välja arvatud RÜ nõusolekul. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TAT edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ning sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-d peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud.

RA-l on õigus TAT-d muuta, kui selgub, et see on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või TAT elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. RA võib muuta TAT tegevuskava, finantsplaani, eelarvet või TAT abikõlblikkuse perioodi. Kui TAT rakendamisel

tekib eelarveliste vahendite jääk, võib RA vähendada TAT eelarvet tingimusel, et see ei takista TAT eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TAT tegevuste elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud. Üle jäävad vahendid saab sel juhul operatiivselt suunata vastavalt vajadusele kas meetme sama tegevuse avatud taotlusvoorudesse või meetme teistesse tegevustesse.

RA otsustab TAT muutmise või muutmata jätmise 25 tööpäeva jooksul alates taotluse kättesaamisest. Siinkohal tuleb arvestada, et lisaks RA-le tuleb muudatused kooskõlastada RÜ, KA ja valdkondliku seirekomisjoniga. Kogu muutmisprotsess võib võtta aega kuni kolm kuud.

TAT muutmist ei tingi järgmise eelarveaasta eelarve esitamine ning finantsplaanis (lisa 1 vorm B) näidatud toetuse ja riikliku kaasfinantseeringu muutumine aastate kaupa. Viimati nimetatud juhul peab olema täidetud tingimus, et TAT kogutoetuse summa ja määr finantsallikate kaupa ei muutu.

Lisaks ei vaja TAT muutmist eelnevalt RA-ga kirjalikult kooskõlastades, kui:

- kinnitatud eelarve kuluridasid ei muudeta ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 15% ja
- muudatuste summa ei ületa ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt 10 000 eurot.

7.5. Toetuse kasutamisega seotud teabe ning vahe- ja lõpparuannete esitamine

TAT elluviija on kohustatud esitama RÜ-le vahearuanded kaks korda aastas 15. juuliks aruandeperioodi jaanuar–juuni kohta ja 20. jaanuariks aruandeperioodi juuli–detsember kohta elektroonselt digitaalselt allkirjastatuna. Tinglikult on tegemist poolaasta aruannetega, mille esitamise tähtaeg tuleneb SKA töökorraldusest. TAT lõpparuanne esitatakse 45 päeva jooksul TAT abikõlblikkuse perioodi lõppkuupäevast.

Kui vahe- ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus kuud, ei nõuta vahearuande esitamist ning esitatakse vaid lõpparuanne. Nii vahe- kui ka lõpparuande esitamiseks on üks vorm. TAT seirearuandes kajastatav info tuleb struktuuritoetuse registri seirearuande vormilt.

7.8. Riigiabi

TAT raames võimaldatakse tööealistele vähenenud töövõimega inimestele abivahendite kasutamist, mis on SKA poolt pakutav teenus, kus pakutakse õigustatud isikutele tehniliste abivahendite hankimisel riigipoolset toetust. Tegevuse käigus kompenseerib riik teenusepakkujale kliendi abivahendi.

Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning riigisisese tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. ptk). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Seega on esimeseks oluliseks komponendiks enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja.

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb riigiabi kontekstis lugeda ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega; seda siiski vaid eeldusel, et isik pakub vastutasu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiks turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid. Kuivõrd SKA poolt TAT raames pakutavate teenuste eest tasu ei võeta, ei saa SKA vastavasisulist tegevust lugeda majandustegevuseks.

SKA kaudu ning vastavalt TAT spetsiifikale on kaudseks abisaajaks tööeline vähenenud töövõimega inimene, kuid füüsiline isik ei saa abi riigiabi tähenduses.

Võib mõnda, et kuivõrd SKA teenuseid ise füüsiliselt ei osuta, on kaudseteks abi saajateks ka teatud ettevõtjad. Riigiabi reeglistik näeb ette, et kaudne abi saaja on olemas üksnes siis, kui toetuse andmisel seatakse tingimuseks, et pead konkreetset toodet või kaupa tarbima. Selleks, et isik saaks konkreetse teenusepakkuja poole teenust saama pöörduda, on ettevõtjal vaja sõlmida SKA-ga leping. Seega tuleb vastavad ettevõtjad TAT raames lugeda kaudseks abi saajaks.

Vaidlust ei saa olla selles, et kaudsete abisaajate puhul on täidetud kolm esimest riigiabi kriteeriumi:

- abi antakse riigi, linna või valla vahenditest – abivahendi võimaldamist tööelisele vähenenud töövõimega isikule rahastatakse ESFist;
- abimeetmel on valikuline iseloom, st ta on suunatud teatud ettevõtjale, ettevõtjate grupile või mingite kindlate kaupade tootmiseks – suunatud vaid ettevõtetele, kes pakuvad abivahendeid ning kellel on vastavasisuline leping SKA-ga;
- abimeede annab eelise abi saajale, s.o majanduslikku eelist või kasu, mida ettevõtja ei oleks tavalistes turutingimustes saanud – vähenenud töövõimega tööelised isikud soetavad või rendivad abivahendi just nendest ettevõtetest.

Neljanda kriteeriumina tuleb hinnata, kas abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel. Eeltoodust tulenevalt on konkurentsi moonutamise tingimus riigiabi mõistes täidetud, sest esineb reaalne võimalus, et abivahendi pakkuja saab SKA suunamise kaudu konkurentsieelise. Küll aga ei kahjusta abimeede kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel (allpool on käsitletud tegevust nr 2.3., mille puhul võib esineda juhtumeid, mil tegemist on vähese tähtsusega abi andmisega). Tegemist on sotsiaalse teenusega, mille puhul suuremas mahus turustamine ei suurenda kliendibaasi ega too ettevõtetele teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kliente. Samuti ei mõjuta antud abi saamine teiste ettevõtete turule tulekut. Lepingu sõlmimiseks SKA-ga ei ole seatud rahvusvahelisi piiranguid.

Tegevuse 2.2. raames ettevõtjatele pakutavad koolitused on suunatud ainult meditsiiniseadmete ja abivahendite andmekogusse andmete sisestamisele. Seega ei ole nimetatud tegevuse osas täidetud riigiabi kriteeriumid.

Tegevuse 2.3. osas võib olla täidetud riigiabi andmise neljas kriteerium. Nimetatud tegevuse raames pakutava kuulmisabivahendi sobitaja koolitus on mõeldud kohaliku turu jaoks, st koolituse eesmärgiks on pakkuda kõige sobivamat kuulmisabivahendit konkreetsele kliendile. TAT ei sea ega saa seada piiranguid kuulmisabivahendite tarnimiseks teistesse Euroopa Liidu riikidesse, mistõttu jääb konkreetset juhul riigiabi olemasolu selle andja hinnata. Kui tegemist on riigiabi andmisega, antakse vähese tähtsusega abi, mille andmisel puudub teavitamiskohustus ning seega saab TAT tagantjärele kohaldada.

Kokkuvõttelikult saab öelda, et kuivõrd kaudse abi saaja puhul ei ole üldjuhul täidetud kõik neli riigiabi kriteeriumi, ei ole TAT raames antav abi käsitatav riigiabina.

8. peatükk „Riskide hindamine“

Välja on toodud TAT rakendamise peamised riskid ja nende maandamise meetmed.

III TAT vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1304/2013, 17. detsember 2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1081/2006.

IV TAT mõjud

Käesoleva TAT raames laiendatakse olemasolevate sotsiaalteenuste spektrit ning katsetatakse uusi teenuseid. Tööealiste erivajadustega inimeste tarbeks on loodud abivahendite süsteem, mis võimaldab neil saada just nende individuaalsetele vajadustele vastavad abivahendid, mis toetavad neid nii isiklikus elus kui ka tööturul osalemises. Osalise ja puuduva töövõimega inimeste ühiskonda integreeritus, sotsiaalne kaasatus ja võimalused osaleda tööturul on suurenenud.

Abivahendite puudus või vähene kättesaadavus on olnud üks põhjus, miks tööealsed vähenenud töövõimega isikud tööhõivest välja langevad või tööturule ei siirdu (PIU 2009). Seega võimaldab vähenenud töövõimega isikutele suuremas mahus (nii ühikuliselt kui saajate arvu mõttes) abivahendite tagamine ennetada tööealiste isikute tööhõivest väljalangemist või soodustada nende siirdumist tööturule. See omakorda võimaldab vähendada sotsiaaltoetuste (nt toimetulekutoetus) ja muude sotsiaalsete garantiide kulusid.

Abivahendid võivad tihtipeale olla alternatiiviks või vähendada muude sotsiaalteenuste (nt isiklik abistaja, rehabilitatsioon) vajadust, mis võimaldab vähendada muudele teenustele vajalikke kulusid. Muud teenused võivad olla püsitaolised ehk neid vajatakse iga päev või teatud perioodi tagant ja nende kulu, suhestatud abivahendi tagamise kulusse abivahendi kasutusperioodi jooksul, võib olla kordades kõrgem.

Hõive suurenemisega on võimalik koguda varasemaga võrreldes suuremas mahus tulumaksu ja muid tarbimismakse. Samuti võimaldab suurema funktsionaalsusega abivahendite tagamine teha isikutel suurema lisandväärtusega töid, mis omakorda väljendub positiivselt nii sisemajanduse kogutoodangus kui maksutulul.

Ühtlasi võimaldab teenus tagada inimestele kvaliteetsemaid ja vastupidavamaid abivahendeid, mis omakorda väljendub positiivselt abivahendi kasutusperioodis ning korduvast teenuse kasutamise alustamises. Halvema kvaliteediga abivahendite soetushind (sh riigipoolne soodustus) on madalam, kuid nende kasutusperiood on lühem, nt 5 aastat. Samas on kvaliteetsemate abivahendite soetushind suurem (sh riigipoolne soodustus), kuid nende kasutusperiood on pikem, nt 7–8 aastat, mis võimaldab kogukuludes riigieelarvelisi vahendeid üldjuhul kokku hoida, kuna kulu ühe aasta peale on väiksem kui halvema kvaliteediga abivahendite puhul.

Käesoleva TAT raames ESFist kaasrahastatavaid tegevusi on plaanis jätkata ka pärast struktuurivahendite perioodi lõppu. TAT abikõlblikkuse periood lõpeb 31.12.2022, millega kaasnevalt ei rahastata abivahenditeenust edaspidi enam ESFi vahenditest. Sellega seoses taotleti riigi eelarvestrateegia koostamise protsessi käigus lisavahendeid teenuse jätkamise tagamiseks. Taotluse tulemusel eraldati teenuse jätkamiseks 2023. aastal ca 5,8 miljonit eurot.

Andmekaitsealane mõjuhindang

TAT sihtrühm on tööealised vähenenud töövõimega inimesed, kellele osutatakse TAT raames abivahendi võimaldamise teenust.

Haldusmenetluse käigus töötleb haldusorgan isikuandmeid oma ülesannete täitmiseks. Avalik ülesanne tekib käesoleval juhul STS § 16 lõike 1 rakendusasetuse juhi poolt kinnitatud toetuse andmise tingimuste käskkirja alusel. Seetõttu kohalduvad kõik asjakohased muud avalikku õigust puudutavad sätted nimetatud asutustele. Nii vastutab iga protsessis osaleja andmetöötlamise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus (nn GDPR)³, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused). Samuti peab olema tagatud andmete kaitse ja turvalisus.

Vastavalt STS § 24 lõikele 7 peab toetuse saaja korraldama osalejate andmekorje. Andmekorje nõuded on täpsustatud Euroopa Komisjoni juhendites (2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfondi juhendmaterjal⁴ ning 2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfond juhise lisa D⁵ – andmete kogumise ja valideerimise praktiline juhised) ning täpsem töökorraldus korraldusasetuse (KA) juhendis „Euroopa Sotsiaalfondi tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2014–2020 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“. Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje tegemiseks (isikukood) ning mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt KA juhendile. Toetuse saaja peab iga tegevuse alguses koondama Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks vajalikud osalejate andmed etteantud tabelisse ning edastama osalejate andmed RÜ-le kvartali lõpu seisuga kvartalile järgneva kuu teise nädala lõpuks.

V TAT kooskõla valikukriteeriumitega

1. TAT mõju meetme eesmärkide saavutamisele

TAT mõju on kirjeldatud seletuskirja IV peatükis.

2. TAT põhjendus

TAT tegevused aitavad kaasa ühe meetme eesmärgi saavutamisele:

- 3.1 „Töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine“.

Põhjalik TAT eesmärgi, vajalikkuse ja eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste kirjeldus on esitatud TAT peatükkides 1.2 ja 2.

3. Kuluefektiivsus

Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud eelarve seletuskirjas. Eelarve planeerimisel lähtutakse varasematest kogemustest sama tüüpi kulude tegemisel, mida korrigeeritakse vajaduse korral tarbijahinnaindeksi prognoositava muutusega. Uut tüüpi kulude planeerimisel uuritakse hindasid turult või töötatakse need ise välja.

4. Toetuse saaja suutlikkus projekti ellu viia

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (EMPs kohaldatav tekst)

⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7884&langId=en>

⁵

<http://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/ged/Annex%20D%20E2%80%93%20Practical%20guidance%20on%20data%20collection%20and%20validation.pdf>

TAT toetuse saajaks on Sotsiaalkindlustusamet, mis on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, millel on vajalik teenuste osutamise ja korraldamise, sh klienditöö ja arvete väljamaksmise kogemus ning piirkondlikud teeninduspunktid üle Eesti. SKA ülesanne on muu hulgas ohvriabi- ja lepitusteenuse osutamine ja korraldamine, riigi osutatava rehabilitatsiooniteenuse osutamise tagamine ja rahastamine, järelevalve teenuse osutamise üle. 2007–2013 programmiperioodi meetme „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed“ programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2012–2013“ raames on SKA väga edukalt korraldanud multiprobleemidega inimestele vajaduspõhiste teenuste pakkumist juhtumipõhise võrgustikutöö kaudu.

5. TAT mõju läbivatele teemadele

TAT mõju läbivatele teemadele on kirjeldatud TAT 4. peatükis.

VI TAT kinnitamine

TAT kinnitab sotsiaalminister oma käskkirjaga.

VII TAT kooskõlastamine

TAT eelnõu edastati kooskõlastamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele ja Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile. Rahandusministeerium ja Riigi Tugiteenuste Keskus kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega arvestati. Sotsiaalkindlustusamet kooskõlastas eelnõu märkusteta.